

Celem projektu jest zbudowanie wiedzy na temat wytwórczości i sposobów użytkowania wytworów z surowców kostnych (kości, poroża i zębów zwierzęcych), wśród społeczności zbieracko-łowiecko-rybackich (mezolitycznych i subneolitycznych), zamieszkujących we wczesnym i środkowym Holocenie obszar Niżu Wschodniobałtyckiego (tereny Litwy, Łotwy, Estonii oraz północno-wschodniej Polski). Datą graniczną, zamykającą zakres chronologiczny projektu jest koniec IV tysiąclecia p. n. e., kiedy to na skutek ekspansji ludności neolitycznej kultury amfor kulistych oraz kultury ceramiki sznurowej zanikają społeczności subneolityczne. Obszar przewidziany do badań jest unikatowy nie tylko ze względu na odkryte tutaj, doskonale zachowane i datowane na epokę kamienia źródła z surowców organicznych. Jego znaczenie zawiera się także w fakcie, że przez cały wczesny i środkowy Holocen (tj. od około 11,6 do 4-5 tys. lat temu) znajdował się on niejako na granicy dwóch światów: wschodnio- i zachodnioeuropejskiego przekazując i chłonąc pochodzące z nich idee. Jest to więc miejsce doskonałe dla studiów nad intensywnością, charakterystyką i profilem zmian kulturowych zachodzących we wczesno- i środkowoholocenijskich społecznościach zbieracko-łowieckich, a wykorzystanie do tego celu źródeł z surowców kostnych pozwoli na uzyskanie zupełnie nowych i nie dostępnych wcześniej informacji w tym zakresie. W ramach projektu prowadzone będą następujące studia szczegółowe:

1. Studia nad zakresem zmian zachodzących w technikach obróbki surowca kostnego oraz w sposobach używania wytworów kościanych w poszczególnych etapach rozwoju społeczności zbieracko-łowieckich badanego regionu, ze szczególnym uwzględnieniem roli, jaką w tych zmianach odegrały impulsy ze środowisk zewnętrznych.
2. Studia nad możliwością identyfikacji i interpretacji rozbieżności technologicznych i funkcjonalnych pomiędzy kolekcjami wytworów pochodzącymi z różnych stanowisk/regionów/kultur archeologicznych (badania nad organizacją regionalną i stratyfikacją badanych społeczności).
3. Studia porównawcze nad sposobami wykonywania i użytkowania wytworów odnalezionych w kontekstach osadniczych/gospodarczych i tych zdeponowanych w grobach (badania nad funkcją obozowisk i obrzędowością analizowanych społeczności).
4. Studia technologiczno-funkcjonalne nad sztuką figuralną i ornamentyką przedmiotów kościanych.

W projekcie analizom poddane zostaną kolekcje wytworów kościanych pochodzące z najważniejszych stanowisk tej części Europy, z których zdecydowana większość nie była do tej pory dostępna dla tego rodzaju badań. Uwzględniono materiały z takich stanowisk jak: Kunda Lammasmägi i Pulli w Estonii, cmentarzysko Zviejniki na Łotwie, kompleks stanowisk w Šventoji, cmentarzyska w Donkalnis i Spiginas oraz stanowiska Žemaitiškė II, Kretuonas 1C, Kaltanėnai i Garnys na Litwie (dwa ostatnie to stanowiska podwodne), a także cmentarzyska Giżycko-Perkunowo i Kamieńskie 1 w Polsce.

Podstawową narzędziem badawczym wykorzystywanym w badaniach prowadzonych w ramach projektu będzie metoda traseologiczna, która umożliwi interpretacje sposobu wykonania i funkcji wytworów prehistorycznych, dzięki analizie mikroskopowej zachowanych na nich śladów obróbki i użytkowania. Przeprowadzimy również badania fizyko-chemiczne pozostałości organicznych zachowanych na krawędziach pracujących analizowanych narzędzi, co pozwoli na dokonanie bardziej wiarygodnych interpretacji ich przeznaczenia.

Realizacja projektu będzie miała ogromne znaczenie dla rozwoju badań nad prehistorią Europy. Z racji uwzględnienia w nim najważniejszych mezolitycznych i subneolitycznych kolekcji wytworów kościanych z terenu Niżu Wschodniobałtyckiego oraz dzięki zastosowaniu (po raz pierwszy w ich przypadku) metody traseologicznej jako podstawowego narzędzia badawczego, pozyskane zostaną informacje o znaczeniu kluczowym dla wielu aspektów badań nad społecznościami zbieracko-łowieckimi wczesnego i środkowego Holocenu, które bytowały w tej części kontynentu. Zdobyte wiedza pozwoli na weryfikacje w jakim stopniu ludność ta adaptowała idee zewnętrzne i jak transmitowała je na inne obszary. Pozyskamy zupełnie nowe informacje na temat życia codziennego tych ludzi, np. przynależności do odrębnych grup etnicznych, rodzinnych i społecznych, rytuałów pogrzebowych i kultury duchowej, sztuki a nawet sposobu ubierania. Do powszechnego obiegu naukowego (a także wiedzy powszechnej) wejdzie niedostępna do tej pory wiedza na temat jednych z najważniejszych w Europie stanowisk z epoki kamienia.